Rodáčka z Klenovca
Mária Bancíková

Narodená 14. november 1913 v Klenovci

Zomrela 7. január 1962 vo Zvolene

Takmer tri desaťročia bola poprednou predstaviteľkou náročných psychologických charakterov, ale aj hrdinkou v ľahších žánroch. Za svoju kariéru vytvorila vyše 130 postáv na dvoch bratislavských javiskách – Slovenského národného divadla a Novej scény ND. Na oboch scénach sa stala ženským pilierom súboru. No na jej meno si už dnes spomenie málokto. Bohužiaľ, odišla skôr ako stihli jej umenie podrobnejšie zachytiť filmové kamery. V roku 2022 si pripomíname šesťdesiate výročie od úmrtia herečky a príležitostnej prekladateľky Márie Bancíkovej.

Bancíková si výrazné miesto v dejinách slovenského dramatického umenia vydobyla svojou výraznou hereckou variabilitou. Nebola to totiž herečka jedného typu. Jej nadanie ju predurčovalo na veľké postavy v rozpätí od naiviek cez príznačné ľudové charaktery a dámy so zmyslom pre spoločenskú konverzáciu až po femme fatale naplnené tragizmom, vnútorným napätím až buričstvom. Jej herectvo bolo psychologicky analytické, ale nerobilo jej problém ani komediálne zveličovanie či javisková štylizácia. Herečkine kreácie neobsahovali falošné tóny, vždy boli prirodzené a nepreexponované. Vychované Borodáčovou realistickou školou, ale prispôsobivé aj modernejšiemu syntetickému umeniu Jána Jamnického.

Jej talent pre profesionálne divadlo objavil budovateľ slovenského profesionálneho divadla Janko Borodáč. Práve on videl rodáčku z Klenovca na ochotníckych súbehoch, kde excelovala ako Anička v Tajovského *Novom živote*. Na odporúčanie komisie v roku 1934 nastúpila na Dramatický odbor na Hudobnej a dramatickej akadémii pre Slovensko. O jej kariére herečky bolo rozhodnuté. Talent ju predurčil na veľké postavy a už v roku 1936 dostala angažmán v Slovenskom národnom divadle. Veľké herecké príležitosti na seba nenechali dlho čakať a Bancíková sa stala poprednou členkou súboru, ktorej režiséri zverovali kľúčové postavy. Zo začiatku hrávala predovšetkým v klasickom repertoári svojho „objaviteľa“ režiséra Borodáča. No jej hereckú flexibilitu si povšimli aj mladší a poetikou

modernejší režiséri – Ján Jamnický, Ferdinand Hoffmann, Ivan Lichard či Jozef Budský.

Po vojne spolu s niektorými kolegami odišla do novozaloženého divadla Nová scéna ND. Aj tu sa vďaka svojej hereckej tvárnosti dostala k tým najvýraznejším postavám. Napríklad v otváracej premiére v Shakespearovom *Skrotení zlej ženy* vytvorila titulnú hašterivú a zlomyseľnú Katarínu. Z ďalších figúr, ktoré mala možnosť kreovať pod režijným vedením Drahoša Želenského či Magdy Husákovej-Lokvencovej menujme len titulnú *Vassu Železnovovú*, Reginu v *Malých líškach* alebo Grušenku v *Bratoch Karamazovcoch*. Na Novej scéne v plnej miere dokázala, že jej herectvu nie sú blízke len postavy z minulosti (*Knieža Rastic*) a z klasického repertoáru (*Komédia bez groša, Milenka otrokyňa*), ale že dokáže sugestívne tlmočiť aj polohy a myšlienky súčasných žien stredného veku (*Návrat do života*, *Raz na Silvestra*, *Ľudia z našej ulice*).

V roku 1952 sa s kolegami vrátila na javisko SND. Vďaka hereckej „nezaškatuľkovanosti“ a stále živým hereckým možnostiam jej veľké príležitosti ponúkli aj režiséri mladšej generácie. Bola hlavnou predstaviteľkou v inscenáciách Budského, Rakovského, Zachara, Licharda aj Haspru. V ich réžiách mala možnosť vytvoriť pestrú škálu postáv v rôznorodom žánrovom aj poetikou protichodnom repertoári, kde kultivovane obsiahla fondy lyrickosti, konverzačnej ľahkosti, osudovej dramatickosti či ľudskej slaboty.

Mária Bancíková zomrela po ťažkej chorobe začiatkom roka 1962, nedožila sa ani päťdesiatky. Bohužiaľ, film jej umenie zachytil len okrajovo. Aspoň fragment jej hereckej škály možno vidieť v *Predjarí*, *Drevenej dedine*, *Jergušovi Lapinovi* alebo v *Previerke lásky*. Naopak rozhlas jej ponúkol zaujímavé príležitosti v inscenáciách *Antigona*, *Gazdina roba*, *Vlci a ovce*, *Štyria grobiani*, *Krvavá svadba* (a. i.). Dôkazom o jej umeleckej aktivite a všestrannosti je aj jej niekoľko prekladov hier z češtiny, ruštiny a maďarčiny, ktoré vytvorila počas pôsobenia na Novej scéne ND (tam sa časť z nich aj inscenovala). Meno Mária Bancíková bolo v dobe jej života pojmom. Používala pseudonym Mária Klenovská a v roku 1955 si vyslúžila titul zaslúžilá umelkyňa.

Aby herectvo Márie Bancíkovej nezostalo len v spomienkach pamätníkov, pripomíname ho dnes aj súčasníkom.

V réžiách Janka Borodáča

L. Fodor: **Maturita**, 5. 9. 1936
V popredí Mária Bancíková (*Viera Polesná*), Mária Sýkorová (*Matilda Slamková*)

P. O. Hviezdoslav: **Herodes a Herodias,** 25. 9. 1937
Mária Bancíková *(Salome)*

M. Gorkij: **Vassa Železnovová**, 10. 11. 1937
Oľga Borodáčová Országhová (*Vassa Borisovna Železnovová*), Mária Bancíková (*Liza*)

P. O. Hviezdoslav: **Herodes a Herodias,** 25. 9. 1937
Mária Bancíková (*Salome*)

P. O. Hviezdoslav: **Herodes a Herodias,** 25. 9. 1937
V popredí Mária Bancíková (*Salome*), Andrej Bagar (*Herodes*), Hana Meličková (*Herodias*)

F. Urbánek: **Škriatok**, 5. 9. 1942
Viliam Záborský (*Palko*), Mária Bancíková (*Mariška*)

Režisér, dramaturg, herec, prekladateľ a pedagóg Janko Borodáč bol prvým, kto rozpoznal herecký talent Márie Bancíkovej a ponúkol jej štúdium na Hudobnej a dramatickej akadémii pre Slovensko. Počas štúdia bol jej hlavným pedagógom a v prvých rokoch Bancíkovej angažmánu v SND dával herečke aj najväčšie a najzaujímavejšie herecké príležitosti. Často jej zveril ťažiskové a komplikované charaktery v pestrej škále titulov, ktoré siahali od slovenskej a svetovej klasiky až po moderné hry súčasných dramatikov.

„Mária Bancíková, popri všetkých svojich schopnostiach a vôli, akú i teraz preukázala, nezvládla plne komplikovanú úlohu Salome. No, to nie je jej chybou a nechceme jej to ani vyčítať. Nesmieme totiž zabudnúť, že Bancíková je iba na počiatku svojej hereckej kariéry a že Salome je vari jej druhou väčšou úlohou."
(ok. Slovenský klasik v SND. In *Slovenská politika*, 28. 9. 1937)

H. L. Bernstein: **Láska**, 3. 3. 1938
Mária Bancíková (*Rosa*), Ján Jamnický (*Petrík*)

C. Goldoni: **Luhár,** 24. 9. 1939
Lea Juríčková (*Rosaura*), Mária Bancíková (*Beatrice*)

J. Chalupka: **Kocúrkovo**, 16. 11. 1940
Mária Bancíková (*Anička*)

M. Bałucki: **Klub gavalierov**, 20. 4. 1941
Mária Bancíková (*Jadviga Ochotnická*), Štefan Figura (*Vladislav Topolnický*)

V réžiách Janka Borodáča

L. Chiarelli: **Tvár a maska,** 21. 6. 1941
Mária Bancíková (*Savina*)

L. Chiarelli: **Tvár a maska**, 21. 6. 1941
Mária Bancíková (*Savina*), Ján Jamnický (*Paolo Grazia*)

E. Rostand: **Cyrano z Bergeracu**, 16. 5. 1942
Mária Bancíková (*Roxana*), Andrej Bagar (*Cyrano*)

E. Rostand: **Cyrano z Bergeracu,** 16. 5. 1942
Mária Bancíková (*Roxana*)

„Čo však najviac prekvapilo, bola novo angažovaná sila slovenskej činohry Mária Bancíková, ktorá sa nám predstavila v úlohe Viery Polesnej. Temperamentná s výborným odtieňovaním situácií i hlasu podala na svoje začiatočníctvo skvelý výkon."
(Prichodia premiéry. „Maturita" veselohra v 3 dejstvách od Lászla Fodora. In *Slovák*, 8. 9. 1936, č. 205)

I. Stodola: **Marína Havranová,** 1. 11. 1941
Jozef Budský (*Viktor Žiaranský*),
Mária Bancíková (*Marína Havranová*),
Mikuláš Huba (*Dušan Havran*)

I. Stodola: **Marína Havranová**, 1. 11. 1941
Mikuláš Huba (*Dušan Havran*), Mária Bancíková (*Marína Havranová*), Jozef Budský (*Viktor Žiaranský*)

W. Shakespeare: **Mnoho kriku pre nič**, 30. 9. 1944
Mária Bancíková (*Beatrica*), Július Pántik (*Benedict*)

W. Shakespeare: **Mnoho kriku pre nič**, 30. 9. 1944
Oľga Sýkorová (*Hero*), Mária Bancíková (*Beatrica*)

„Maru Petrovú zahrala krásne Mária Bancíková. Odpúšťajúca žena-slúžka, duchovne povznesená nad ostatých, ktorá chápe človeka vo svojej pokore a vo svojom osudovom položení. Bancíková zas potvrdila skutočnosť, že je herečka vysokých kvalít, ktorej maly by sa v budúcnosti dávať úlohy len v umelecky vynikajúcich hrách, aby sa Bancíková zbytočne nevycerpala."
(jrk. Premiéra „Mária" v ND.
In *Slovenská sloboda*, 26. 9. 1943)

F. Hebbel: **Mária Magdaléna**, 8. 5. 1943
Mária Bancíková (*Mária*)

F. Hebbel: **Mária Magdaléna**, 8. 5. 1943
Mária Bancíková (*Mária*), Andrej Chmelko (*Leonhard*)

„(...) silnú Marínu Havranovú zahrala Mária Bancíková. Vedela byť milujúcou a láskavou devou práve tak ako obetavou ženou s hrdinským ideálom v srdci."
(bj. Nová Stodolova hra na scéne SND.
In *Slovenská pravda*, 4. 12. 1941)

V réžiách Jána Jamnického

Herec a režisér Ján Jamnický ako jeden z prvých slovenských tvorcov priniesol koncom tridsiatych rokov 20. storočia na javisko Slovenského národného divadla „silný vietor“ divadelnej avantgardy a prvky syntetického divadla. V niekoľkých Jamnického inscenáciách hrala aj Mária Bancíková, ktorá ukázala schopnosť prekonať herectvo psychologického detailu a naplno sa podriadiť javiskovej skratke a štylizácii.

M. Begović: **Boží človek**, 15. 3. 1939
Ester Flöglová (*Otrhaná žena*), František Dibarbora (*Chromý*), Mária Bancíková (*Mária*), Míla Beran (*Vasa*)

I. Stodola: **Keď jubilant plače**, 15. 2. 1941
Ján Sýkora (*Dramatický spisovateľ*), Míla Beran (*Chochol*), Mária Bancíková (*Jedna pani*), Mikuláš Huba (*Dr. Blištek*) Jozef Kello (*Griňaj*)

„Jej Celimena bola tak naozajstne hraná, tak presvedčivo bezcitná, že nejedno veľké divadlo by si považovalo za česť mať vo svojich radoch herečku jej kvalít.“
(Dr. Schw. Mizantrop. In *Grenzbote*, r. 70, č. 151, 7. 6. 1940)

J. B. P. Molière: **Mizantrop**, 5. 6. 1940
Mária Bancíková (*Celimena*)

„(...) jadrne tlmočiac jej koketnú hravosť a dievčenskú bezprostrednosť. Herecky bezpečná bola Bancíková aj v scénach, v ktorých lúbosťou prekypujúci mužskí už či s komickým, alebo tragickým akcentom núkali jej svoje srdcia, ale majstrovsky zahrala najmä scénu, v ktorej si so svojou tzv. priateľkou hovoria všelijaké ženské roztomilosti. Najmä v týchto partiách výkon Bancíkovej svietil čistou a krásou veľkého hereckého umenia.“
(MRÁZ, Andrej. Posledná činoherná premiéra. In *Slovák*, r. 22, č. 132, 6. 6. 1940, s. 7)

J. B. P. Molière: **Mizantrop**, 5. 6. 1940
Záber z inscenácie

„Peknú úlohu vytvorila popri ňom Mária Bancíková, ktorá interpretovala jeho ženu Máriu túžiacu po vzrušení smyslovom, hrešiacu a kajúcu sa za vinu. Túto postavu, tak pestre dramaticky diferencovanú zvládla Bancíková s jedinečnou pohotovosťou. Najmä vo chvíľach tragických momentov kypel z jej úlohy život. Bola to úloha, ktorá sa musela zrodiť z nadšenia.“
(SEDLÁK, Ján. Begovićova symbolistická hra v S.N.D. In *Slovák*, 17. 3. 1940)

W. Shakespeare: **Sen noci svätojánskej**, 24. 10. 1942
Viliam Záborský (*Oberon*), Mária Bancíková (*Titania*)

W. Shakespeare: **Sen noci svätojánskej**, 24. 10. 1942
Prvá zľava Mária Bancíková (*Titania*)

P. Zvon: **Tanec nad plačom**, 30. 5. 1943
Mária Bancíková (*Adela*), Viliam Záborský (*Gróf Alfréd*)

V réžiách Ferdinanda Hoffmanna

V. Hugo: **Hernani**, 4. 5. 1940
Mária Bancíková (*Doña Sol de Silva*)

V rokoch 1939 – 1942 pôsobil v Slovenskom národnom divadle dramaturg a režisér Ferdinand Hoffmann, ktorý sa pripojil k modernistickým režijným európskym prúdom a spolu s režisérom a hercom Jánom Jamnickým pomáhal slovenskému divadlu „otvárať okná do divadelnej Európy". Svojou premyslenou dramaturgiou a režijnou poetikou priniesol na javisko aktuálne témy, ktoré často provokovali totalitný režim počas existencie slovenského štátu. Titulnou herečkou v Hoffmannovom repertoári sa stala Mária Bancíková, ktorá preukázala schopnosť absorbovať moderné režisérovo divadelné videnie a naplno herecky demonštrovala fondy tragizmu či naopak komediálnej jadrnosti.

V. Hugo: **Hernani**, 4. 5. 1940
Mikuláš Huba (*Hernani*), Mária Bancíková (*Doña Sol de Silva*)

V. Hugo: **Hernani**, 4. 5. 1940
Mária Bancíková (*Doña Sol de Silva*), Mikuláš Huba (*Hernani*)

E. O'Neill: **Americká Elektra**, 14. 12. 1940
Mária Bancíková (*Lavínia*), Jozef Budský (*Orin*)

„(...) lyrickú postavu tejto hrdinky, túto postavu bez najmenších rozporov, vedela stvárniť Bancíková v ukáznenom krásnom výkone. Ucelenosť jej výkonu je do bodky vyplnená, hrajú i prázdnoty pri nej a Bancíková vystačí všetkými schopnosťami i herecky i prednesove. Artikuluje verše jasne, sonórne a dojímave."
(MRÁZOVÁ, Lea. Hugov Hernani na scéne SND. In *Elán*, 1940, roč. 10)

E. O'Neill: **Americká Elektra**, 14. 12. 1940
Mária Bancíková (*Lavínia*), Jozef Budský (*Orin*), Milada Frýdová (*Kristína*)

E. O'Neill: **Americká Elektra**, 14. 12. 1940
Mária Bancíková (*Lavínia*)

„I výkony dám boly veľmi pekné. Pani Oľga B. Országhová v úlohe starostlivej starej matere, sl. Bancíková ako do Jánošíka zamilovaná Anka vystupovali síce len v piatom dejstve, ale jednako svojím výkonom pozvniesly svoje rozsahom pomerne malé úlohy na úroveň úloh väčších."
(jl. Premiéra Martákovej Jánošíka. In *Gardista*, 19. 3. 1941, s. 6)

J. Barč-Ivan: **Mastný hrniec**, 9. 3. 1940
Mikuláš Huba (*Janko*), Mária Bancíková (Viera), Milada Frýdová (*Mahuliena*), Ján Sýkora (*Svetozár Babík*)

M. Rázusová-Martáková: **Jánošík**, 14. 3. 1941
Mária Bancíková (*Anka*), Oľga Borodáčová Országhová (*Stará mat*)

„Bancíkovej Elektra bola veľká vo svojej neúprosnej nenávisti a ľudská vo chvíľkach nežnosti a lásky."
(ZÚBEK, Ľudo. Premiéra O'Neillovej „Americkej Elektry" v SND. In *Slovenský rozhlas*, 1940, č. 45)

„Sl. Bancíková v titulnej úlohe podala jeden zo svojich najlepších výkonov. Výbornou výslovnosťou a dokonalou mimikou veľmi sa vyvýšila nad obvyklý priemer svojich postáv."
(VALACH, Juraj. Eugen O'Neill: „Americká Elektra". In *Elán*, 1940, roč. 10)

V réžiách Ivana Licharda

H. Ibsen: **Nora**, 1. 4. 1942
Andrej Chmelko (*Torvald Helmer*), Mária Bancíková (*Nora*)

H. Ibsen: **Nora**, 1. 4. 1942
Vlasta Vodová, Mária Bancíková (*Nora*), Janko Chmel, Valika Kučerová

„Titulnú úlohu hrala Mária Bancíková. Po začiatočnej neistote v scénach úprimnej veselosti s akejsi neprirodzenej silenosti rozrástol sa v druhom a najmä treťom dejstve jej výkon do krásnych výšok, vedela pôsobive a bezprostredne vyrastať zo všetkých situácií a v plnej dramatičnosti víťaziť. Vidí sa nám, že jej počiatočná neistota bola azda zavinená únavou a tieňom z jej poslednej veľkej úlohy v hre Bez tretieho.“
(r. Ibsenova „Nora“ na scéne ND. In *Gardista*, 3. 4. 1942)

H. Ibsen: **Nora**, 1. 4. 1942
Mária Bancíková (*Nora*)

Režisér Ivan Lichard režíroval žánrovo rozmanité tituly – od klasických komédií až po súčasné tragédie, no nevyhol sa ani bulvárnym komédiám. Vo väčšine jeho inscenácií hlavné ženské roly stvárnila práve Mária Bancíková. Vďaka režisérovmu širokému dramaturgickému rozhľadu mohla kreovať postavy v klasickom španielskom či talianskom repertoári, ale aj dobové dramatické ženské charaktery či typ femme fatale v ľahších salónnych komédiách.

„Mária Bancíková vedela najskôr vystihnúť ráz hry a ľahkou konverzáciou našla tón, aký hra vyžadovala a aký sa zčasti prenášal i na ostatných hercov. Duševné obraty zachytila s tlmenosťou, ktorá môže presvedčiť, ale nikdy nie otriasť, aby sa azda rozkývala celková hladina hry.“
(J. R. Hans Schweikart „Potrebujem ťa“. In *Elán*, 1943, r. 14, č. 4, s. 7)

G. E. Lessing: **Mína z Barnhelmu**, 20. 9. 1942
Míla Beran (*Major z Tellheimu*), Mária Bancíková (*Mína*)

G. E. Lessing: **Mína z Barnhelmu,** 20. 9. 1942
Mária Bancíková (*Mína*), Míla Beran (*Major z Tellheimu*)

H. Schweikart: **Potrebujem ťa**, 4. 12. 1943
Mária Bancíková (*Júlia Bachová*)

H. Schweikart: **Potrebujem ťa,** 4. 12. 1943
Viliam Záborský (*Dr. Max Hoffmann*), Mária Bancíková (*Júlia Bachová*)

M. Bontempelli: **Naša bohyňa**, 26. 6. 1943
V strede Mária Bancíková (*Bohyňa*)

V réžiách Ivana Licharda

C. Goldoni: **Mirandolína**, 26. 2. 1944
Jozef Kello (*Komorník*), Mária Bancíková (*Mirandolína*)

C. Goldoni: **Mirandolína**, 26. 2. 1944
Mária Bancíková (*Mirandolína*)

C. Goldoni: **Mirandolína,** 26. 2. 1944
Mária Bancíková (*Mirandolína*)

„(...) uchvacovala svojou šibalskou koketnosťou – večne ženskou črtou a pritom prezieravým dôvtipom. K mimickému, pohybovému a gestikulačnému výrazu primerane priliehal podľa okolností a dramatických situácií diferencovaný slovný prednes."
(JVT. Premiéra Goldoniho komédie Mirandolína v ND. In *Slovák*, 1. 3. 1944)

J. Sarment: **Oči zo všetkých najkrajšie**, 17. 6. 1944
Mária Bancíková (*Lucia*), Jozef Budský (*Napoleon*), Viliam Záborský (*Artúr*)

„(...) zapôsobila i v prvom dejstve, nie je herečkou živelnou, a preto jej výkon bol dokonalejší v druhom a treťom dejstve, kde jej úloha musela byť vnútornejšou, sústredenejšou. Všetko sa u nej odohrávalo pod povrchom, tlmene, s akýmsi vnútorným chvením očakávaného šťastia a zahíbením sa do minulosti, z ktorej ho čerpá."
(J. R. Francúzska komédia v ND. In *Slovák*, 1944, s. 8)

P. Calderón de la Barca: **Dáma škriatok**, 3. 3. 1945
Mária Bancíková (*Dona Angela*)

P. Calderón de la Barca: **Dáma škriatok**, 3. 3. 1945
Jozef Budský (*Don Manuel*), Mária Bancíková (*Dona Angela*)

„Bancíková v hlavnej ženskej úlohe hrala živo a nuancovane ženu, ktorá sa svojvoľne púšťa do ľúbostného dobrodružstva. Dalo by sa síce povedať, že charakter, ktorý vytvorila, nezapadol celkom do dobového prostredia hry, ale svojím spôsobom jej prejav udržoval kontinuitu a tempo komédie."
(J. R. Španielska komédia v ND, Calderón de la Barca: Dáma škriatok. In *Slovák*, 21. 3. 1945)

I. Stodola: **Básnik a smrť**, 27. 4. 1946
Mária Bancíková (*Milica*), Mikuláš Huba (*Martin*)

I. Stodola: **Básnik a smrť**, 27. 4. 1946
Mária Bancíková (*Milica*)

V réžii Andreja Bagara

Paul Géraldy: **Ľúbosť**, 16. 10. 1943

Mária Bancíková (*Helène*), Andrej Bagar (*Henri*), Jozef Budský (*Challange*)

Andrej Bagar sa okrem herectva príležitostne venoval aj réžii. Počas existencie slovenského štátu však z politických dôvodov nemohol byť členom Slovenského národného divadla, a tak v divadle len ojedinele hosťoval. Okrem titulnej postavy v Rostandovom *Cyranovi z Bergeracu* v réžii Janka Borodáča sa uviedol aj réžiou francúzskej konverzačnej drámy Paula Géraldyho pre tri osoby *Ľúbosť*, v ktorej stvárnil hlavnú úlohu spolu s Máriou Bancíkovou a Jozefom Budským.

Mária Bancíková (*Helène*), Jozef Budský (*Challange*)

„Bancíková vo svojej úlohe vedela zharmonizovať typ ženy intelektuálneho razenia s goetheovským čarom večnej ženskosti a ideálnej rojčivosti."
(CHVOJKA, Juraj. Apotéza rodinného života. In *Slovenská politika*, 19. 10. 1943)

Mária Bancíková (*Helène*), Jozef Budský (*Challange*)

„Z troch postáv, životne najvýraznejšia bola M. Bancíková. Jej Helène vyžadovala vrcholné javiskové vyjadrenie hlasové i pohybové a dokonalé zvládnutie rozsiahleho psychologického priestoru od manželskej hravosti až k duševnej tragičnosti. Reprezentácia Bancíkovej mala v sebe skutočne dôkladnú premyslenosť a vrelú pôsobivosť."
(L.V. Z divadelného života. In *Kultúra*, 1943, roč. 15, č. 11)

Andrej Bagar (*Henri*), Mária Bancíková (*Helène*)

Mária Bancíková (*Helène*), Andrej Bagar (*Henri*)

Andrej Bagar (*Henri*), Mária Bancíková (*Helène*)

Mária Bancíková (*Helène*), Jozef Budský (*Challange*)

V prvých režiách Jozefa Budského

M. Begović: **Bez tretieho**. 1. 3. 1942
Mária Bancíková (*Giga*), Jozef Budský (*Marko Barić*)

M. Begović: **Bez tretieho**, 1. 3. 1942
Mária Bancíková (*Giga*), Jozef Budský (*Marko Barić*)

M. Begović: **Bez tretieho**, 1. 3. 1942
Mária Bancíková (*Giga*), Jozef Budský (*Marko Barić*)

„Raz milujúca žena, inokedy sklamaná a zasa až do krajnosti urazená. Všetky tie duševné prechody diferencovala nádherne slovom i hrou, tváre a rúk, triumfovala na konci druhého dejstva a na konci tretieho dejstva, keď sa v jej citovom živote stáva obrat."
(jk. Úspešná chorvátska dráma v SND. In *Slovenská politika*, 5. 3. 1942)

D. Niccodemi: **Od úsvitu do večera,** 11. 11. 1944
Mária Bancíková (*Anna*), Jozef Budský (*Mario*)

Vďaka hereckej tvárnosti dokázala Mária Bancíková pomôcť aj začínajúcim režisérom, ktorí sa tak mohli spoľahnúť na zodpovednú a skúsenú herečku. Rovnako to bolo aj v prípade Jozefa Budského, pôvodne herca, ktorý do svojich prvých réžií obsadil práve Bancíkovú. Hlavnú ženskú hrdinku stvárnila v inscenáciách *Bez tretieho* a *Od úsvitu do večera*, v komorných drámach pre dvoch hercov, v ktorých bol jej partnerom a režisérom v jednej osobe Jozef Budský. Ten herečkine dispozície využil aj v neskoršej tvorbe a napríklad v roku 1946 ju obsadil do úlohy Elmíry v inscenácii Molièrovho *Tartuffa*, ktorá v dobe svojho vzniku obsahovala ostré politické analógie na blížiace sa voľby.

D. Niccodemi: **Od úsvitu do večera**, 11. 11. 1944
Mária Bancíková (*Anna*)

D. Niccodemi: **Od úsvitu do večera**, 11. 11. 1944
Mária Bancíková (*Anna*), Jozef Budský (*Mario*)

D. Niccodemi: **Od úsvitu do večera**, 11. 11. 1944
Jozef Budský (*Mario*), Mária Bancíková (*Anna*)

D. Niccodemi: **Od úsvitu do večera**, 11. 11. 1944
Mária Bancíková (*Anna*), Jozef Budský (*Mario*)

„Znamenitou partnerkou bola mu Mária Bancíková. Nebola to iba hra, bolo to precítenie všetkej tej nehy, trpezlivej obetavosti, láskavého úsilia o mier, i záverečného výbuchu odporu. Dva herecké výkony, na aké sa dlho nezabudne."
(ok. Dráma dvoch osôb. In *Slovenská pravda*, 3. 3. 1942)

J. B. P. Molière: **Tartuffe**, 25. 5. 1946
Mária Bancíková (*Elmíra*), Andrej Bagar (*Tartuffe*)

V angažmáne na Novej scéne ND

W. Shakespeare: **Skrotenie zlej ženy,** 30. 11. 1946
réžia Drahoš Želenský
Mária Bancíková (*Katarína*), Marta Černická (*Blanka*)

W. Shakespeare: **Skrotenie zlej ženy**, 30. 11. 1946
réžia Drahoš Želenský
Ladislav Chudík (*Petruccio*), Mária Bancíková (*Katarína*)

W. Shakespeare: **Skrotenie zlej ženy,** 30. 11. 1946
réžia Drahoš Želenský
Mária Bancíková (*Katarína*)

„Hlavné úlohy sverili v hre „Skrotenie zlej ženy" sl. Bancíkovej a p. Chudíkovi, ktorí prichádzajú z reprezentačnej scény a ktorých činnosť nášo publikum už dobre pozná. Bancíková poňatím svojej úlohy a jej predvedením, charakterizovanou istotou a hlbokou účinnosťou, dávala hre skutočne shakespearovský charakter a vždy, kedykoľvek sa ocitla na scéne, strhávala so sebou i ostatných hercov k vystupňovanému výkonu."
(ŠTEFÁNIK, Jozef. Shakespeare na Novej scéne. In *Čas*, 3. 12. 1946)

F. M. Dostojevskij: **Bratia Karamazovovci**, 28. 3. 1947
réžia Drahoš Želenský
Hana Kováčiková (*Katarína Ivanovna Verchovcová*), Mária Bancíková (*Grušeňka*),
Ladislav Chudík (*Ivan Fedorovič Karamazov*), Jozef Šimonovič st. (*Alexej Fedorovič Karamazov*)

F. M. Dostojevskij: **Bratia Karamazovovci**, 28. 3. 1947
réžia Drahoš Želenský
Mária Bancíková (*Grušeňka*)

F. M. Dostojevskij: **Bratia Karamazovovci**, 28. 3. 1947
réžia Drahoš Želenský
Hana Kováčiková (*Katarína Ivanovna Verchovcová*),
Mária Bancíková (*Grušeňka*)

V roku 1946 vznikla Nová scéna Národného divadla ako samostatná divadelná scéna Slovenského národného divadla. Na Novú scénu ND prešli zo SND viacerí poprední herci – Martin Gregor, František Dibarbora, začínajúci Ladislav Chudík i Mária Bancíková. Herci sa tu stretli už so skúsenými režisérmi – Drahošom Želenským a Ľubomírom Smrčkom, ale aj s režisérmi začínajúcimi – Magdou Husákovou -Lokvencovou a Františkom Kudláčom. Repertoár poskytoval hercom veľké príležitosti tak v klasických tituloch, ako aj v hrách pôvodnej dramatiky. Mária Bancíková sa veľmi rýchlo do nového súboru integrovala a stala sa jeho protagonistkou. Režiséri jej zverovali tie najkomplikovanejšie ženské charaktery.

L. Luknár: **Raz na Silvestra,** 14. 1. 1948
réžia Magda Husáková-Lokvencová
František Dibarbora (*Silnický*), Mária Bancíková (*Mária*)

P. Karvaš: **Návrat do života**, 7. 4. 1948
réžia Magda Husáková-Lokvencová
Mária Bancíková (*Mária*), Ladislav Chudík (*Martin*)

P. Karvaš: ***Návrat do života***, 7. 4. 1948
réžia Magda Husáková-Lokvencová
Mária Bancíková (*Mária*), Ladislav Chudík (*Martin*)

V angažmáne na Novej scéne ND

G. Zapolska: **Morálka pani Dulskej**, 2. 7. 1949
réžia Drahoš Želenský
Mária Bancíková (*Julievcsiová*), František Dibarbora (*Zbyško*)

L. Hellmanová: **Malé líšky**, 4. 3. 1949
réžia Magda Husáková-Lokvencová
Mária Bancíková (*Regina Giddensová*)

L. Hellmanová: **Malé líšky**, 4. 3. 1949
réžia Magda Husáková-Lokvencová
Mária Bancíková (*Regina Giddensová*), Ladislav Chudík (*Horác Giddens*)

„Ženské predstaviteľky tentoraz viedli. M. Bancíková, ktorá sa v prvom dejstve trocha neurčito rozohrávala, ovládla od začiatku druhého dejstva suverénne svoju úlohu, so všetkými zvratmi, ale predovšetkým s istotou ozajstnej herečky, a Regina, tento najjednoznačnejší typ, stal sa u nej zložitým, farbistým človekom, silnej, nespútanej a bezuzdnej vôle."
(ROZNER, Ján. Malé líšky na Novej scéne ND. In *Pravda*, 11. 3. 1949)

G. B. Shaw: **Živnosť pani Warrenovej,** 16. 11. 1949
réžia Ľubomír Smrčok
Milada Želenská (*Pani Warrenová*), Mária Bancíková (*Vivia*)

G. B. Shaw: **Živnosť pani Warrenovej**, 16. 11. 1949
réžia Ľubomír Smrčok
Juraj Paška (*Frank*), Mária Bancíková (*Vivia*)

„Azda jedine M. Bancíková ako Vassa Železnovová vypracovala túto postavu do plnej šírky a vytvorila tam okolo seba pevný stredobod: zobrazila ženu, ktorá stojí nad svojím svetom a pritom je všetkým jeho cestou a zložkou – zachovala si starú silu kupectva, ale je to sila, ktorá ľudské šťastie, smiech, lásku."
(ROZNER, Ján. Gorkého „Vassa Železnovová" v Novej scéne ND. In *Pravda*, 31. 1. 1951)

V. Káňa: **Parta brusiča Karhana**, 14. 10. 1949
réžia Drahoš Želenský
Ladislav Chudík (*Jarko Karhan*), Mária Bancíková (*Božka*)

Ľ. Smrčok: **Knieža Rastic**, 31. 5. 1951,
réžia Ľubomír Smrčok
Mária Bancíková (*Irmingard*)

M. Gorkij: **Vassa Železnovová**, 26. 1. 1951
réžia Drahoš Želenský
Mária Bancíková (*Vassa Borisovna Železnovová*), Marta Černická (*Ľudmila*)

Návrat do Slovenského národného divadla

K. A. Trenev: **Ľubov Jarová**, 30. 5. 1952
réžia Jozef Budský
Andrej Bagar (*Roman Koškin*), Mária Bancíková (*Ľubov Jarová*)

K. A. Trenev: **Ľubov Jarová**, 30. 5. 1952
réžia Jozef Budský
Ľudovít Jakubóczy (*Druhý občan*), Mária Bancíková (*Ľubov Jarová*)

K. A. Trenev: **Ľubov Jarová**, 30. 5. 1952
réžia Jozef Budský
Oľga Sýkorová (*Pavla Petrovna Panovová*), Mária Bancíková (*Ľubov Jarová*)

„Bancíková je i citlivá a pohotová v súhre, dialógy, ktoré sa o ňu opierajú zpravidla dramaticky rytmické, majú citeľnú gradáciu a sú spoľahlivo skĺbené. Bancíkovej podarilo sa zachytiť Jarovú v prudkej a chladnej triednej nenávisti, s pribúdajúcim uvedomením a revolučnou tvrdosťou boľševicky bez partbiletu."
(KARVAŠ, Peter. Ľubov Jarová na scéne bratislavského ND. In *Divadlo*, 1952, r. 3, č. 9, s. 94)

I. L. Caragiale: **Stratený list**, 27. 6. 1953
réžia Ivan Lichard
Mária Bancíková (*Zoe*), Mikuláš Huba (*Ştefan Tipătescu*)

I. L. Caragiale: **Stratený list**, 27. 6. 1953
réžia Ivan Lichard
Mikuláš Huba (*Ştefan Tipătescu*), Mária Bancíková (*Zoe*),
František Dibarbora (*Nae Caţavencu*)

J. Palárik: **Dobrodružstvo pri obžinkoch**, 4. 11. 1953
réžia Ivan Lichard
Ctibor Filčík (*Ľudovít*), Vladimír Durdík st. (*Rohoň*), Mária Bancíková (*Miluška*)

V roku 1952 sa Mária Bancíková a niekoľkí jej kolegovia opäť vrátili do Slovenského národného divadla. Herečka sa tu stretla už s mladšou režisérskou generáciou (Jozef Budský, Tibor Rakovský, Karol L. Zachar), ale aj s režisérmi, s ktorými spolupracovala čstc pred odchodom na Novú scénu – s Ivanom Lichardom a Jankom Borodáčom. Práve v Borodáčovej réžii vytvorila napríklad postavu Tamar v inscenácii *Herodes a Herodias*, ktorou sa v roku 1955 otváral nový divadelný priestor pre činohru SND – Divadlo Pavla Országha Hviezdoslava. Všetci režiséri ponúkali protagonistke dostatok hereckých príležitostí, a tak Bancíková dostala možnosť prejaviť stále živé herecké sily aj v repertoári, ktorý nepodliehal dominujúcej ideológii.

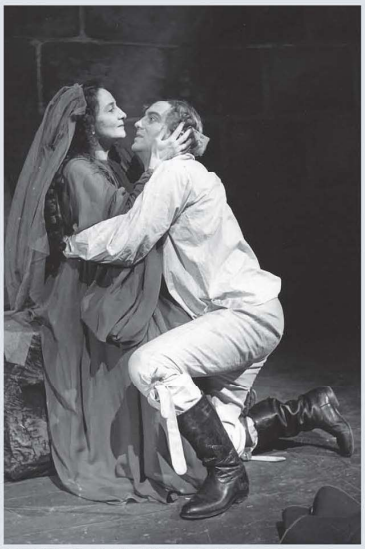

J. K. Tyl: **Strakonický gajdoš**, 14. 3. 1953
réžia Karel Palouš a. h.
Mária Bancíková (*Rosava*), Július Pántik (*Švanda*)

W. Shakespeare: **Veselé panie z Windsoru**, 11. 5. 1954
réžia Karol L. Zachar
Viliam Záborský (*Falstaff*), Mária Bancíková (*Pani Fordová*)

W. Shakespeare: **Veselé panie z Windsoru**, 11. 5. 1954
réžia Karol L. Zachar
Mária Prechovská (*Pani Pageová*), Mária Bancíková (*Pani Fordová*)

Návrat do Slovenského národného divadla

P. O. Hviezdoslav: ***Herodes a Herodias***, 28. 5. 1955
réžia Janko Borodáč
Mária Bancíková (*Tamar*)

„Bancíková svoje vnútorné vzruchy kreslí výrazne modulovaným veršom, v ktorom cítiť urazenosť, poníženosť, ale aj hrdosť a odhodlanie nedať sa a zlu odporovať. Ozajstné rozhorčenie preukazuje v scéne, keď odhadzuje kráľovský šperk k nohám Herodias. V tom je sústredné všetko, čo predtým nebojácne naplnená silou pravdy života povedala do očí Herodesovým ukrutníkom."
(MRLIAN, Rudolf. Významná inscenácia Hviezdoslavovej tragédie „Herodes a Herodias". In *Kultúrny život*, r. 10, č. 27, 2. 7. 1955, s. 7)

„Zo ženských úloh najviac zaujala Bancíkovej Dzuráčka. Tu sme mali možnosť vidieť harmonický výkon, pri ktorom sa uplatňovala krása prednesu so všetkými zložkami umeleckej javiskovej reči, artikuláciou, intonáciou, zvukom, farbou, ďalej pohyb, gesto, slovom videli sme bohato kreslenú postavu."
(MRLIAN, Rudolf. Nová slovenská veselohra. In *Pravda*, 1954)

I. Bukovčan: **Surovô drevo**, 22. 9. 1954
réžia Tibor Rakovský
Mária Bancíková (*Dzuráčka*), Branislav Koreň (*Turoň*)

N. Vitra: **Dialky nedozierne**, 21. 11. 1959
réžia Ivan Lichard
Mária Bancíková (*Rakitinová*), Martin Gregor (*Chižňakov*)

M. Brandová: **Cudzinci v krajine**, 24. 9. 1955
réžia Jozef Budský
Mária Bancíková (*Joyce Streeterová*)

M. Matuštíková: **Kristína**, 4. 12. 1954
réžia Július Pántik
Vilma Jamnická (*Katrena*), Mária Bancíková (*Kristína*)

„Postavu Kristíny vytvorila Mária Bancíková. Jej Kristína je tvor utláčaný a zdeptaný, poslušný vykonávateľ príkazov starej Valuchovej, ktorý sa u Valuchovcov cíti ako vtáča v klietke. (...) Jej Kristína bola citlivá žena túžiaca po láske a deťoch. Pekne sa jej podarili vyhrať scény stretnutia s Ondrišom, kedy bolo cítiť, ako táto žena priam prahne po oslobodzujúcom živote."
(VDOVJÁK, Ján. Premiéra novej slovenskej hry v Národnom divadle. In *Ľud*, 18. 12. 1954)

M. Brandová: **Cudzinci v krajine**, 24. 9. 1955
réžia Jozef Budský
Martin Gregor (*Douglas Streeter*), Mária Bancíková (*Joyce Streeterová*)

L. Mesterházi: **Ľudia z Pešti**, 4. 4. 1959
réžia Ivan Lichard
Marián Gallo (*Dežko*), Mária Bancíková (*Monika*), Beta Poničanová (*Matka*), Oľga Borodáčová Országhová (*Teta Tonči*)

N. Pogodin: **Tretia patetická**, 13. 5. 1961
réžia Janko Borodáč
Mária Bancíková (*Klaudia*), Eva Krížiková (*Nasťa*)

Zlatá éra činohry Slovenského národného divadla

Pieseň našej jari, 25. 2. 1956
réžia Jozef Budský
Mária Bancíková (*Matka – Vlasť, Morava*)

C. Goldoni: **Štyria grobiani**, 22. 9. 1957
réžia Ivan Lichard
Lea Juríčková (*Marina*), Zdena Gruberová (*Lucietta*),
Mária Bancíková (*Margarita*), Oľga Sýkorová (*Felice*)

F. G. Lorca: **Dom Bernardy Alby**, 7. 12. 1957
réžia Ivan Lichard
Elena Latečková (*Amália*), Eva Kristinová (*Adela*),
Mária Bancíková (*Magdalena*)

A. Miller: **Pohľad z mosta**, 14. 2. 1959
réžia Tibor Rakovský
Mária Kráľovičová (*Catherine*), Karol Machata (*Rodolpho*), Mária Bancíková (*Beatrice*),
Viliam Záborský (*Eddie*)

Obdobie rokov 1956 – 1962 je často označované ako „zlatá éra činohry SND". V spomínaných rokoch bol umelecký dialóg medzi režisérmi Jozefom Budským, Tiborom Rakovským, Karolom L. Zacharom a Ivanom Lichardom najužší a najproduktívnejší. Okrem týchto režisérov začiatkom šesťdesiatych rokov do diania v Slovenskom národnom divadle výrazne zasiahli aj prvé hosťujúce réžie Pavla Haspru. Každý z režisérov prinášal vlastnú diferentnú divadelnú poetiku a výrazové prostriedky, ktorými pomáhali hercom dosahovať tie najsústredenejšie a najucelenejšie výkony. Mária Bancíková spolupracovala so všetkými menovanými režisérmi a v ich inscenáciách vytvorila širokú plejádu postáv – od trpiteliek naplnených vnútorným dramatizmom cez komediálne figúry až po výrazné tragické kreácie.

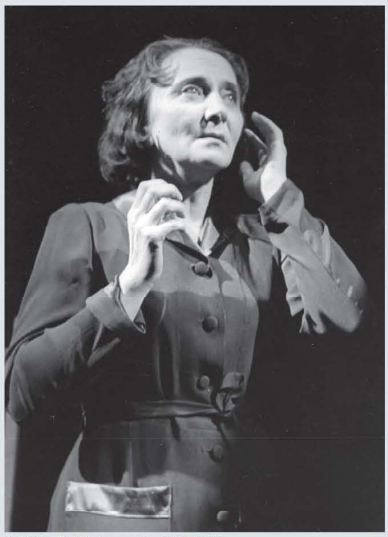

A. Miller: **Pohľad z mosta**, 14. 2. 1959
réžia Tibor Rakovský
Mária Bancíková (*Beatrice*)

A. Miller: **Pohľad z mosta**, 14. 2. 1959
réžia Tibor Rakovský
Mária Bancíková (*Beatrice*), Viliam Záborský (*Eddie*)

„Najviac vnútorného života dala postave M. Bancíková, ktorá hrala Eddieho ženu Beatrice. Vedela na scéne existovať ako tôňa mužovej robustnosti a tlaku, vedel a výstižne vypracúvať svoje drobné vzbury proti jeho konaniu a vedela ich zjednotiť do uceleného ľudského portrétu i dramatického charakteru." (Ille. Pohľad z mosta. Nová premiéra činohry SND. In *Večerník*, 16. 2. 1959)

J. Slowacki: **Balladyna**, 22. 10. 1960
réžia Mikuláš Huba
Eva Kristinová (*Balladyna*), Mária Bancíková (*Matka*)

L. Hellmanová: **Z druhej strany pralesa**, 2. 3. 1961
réžia Pavol Haspra a. h.
Mária Bancíková (*Lavínia Hubbardová*)

„V Bancíkovej Lavínii bola akási cudnosť a mäkkosť zachytená v bojazlivom, plachom pohybe stvory, ktorú ustavične zahriakujú. Bol to prototyp obete dravej spoločnosti, obete – dobrého, bezbranného človeka uprostred neľudského sveta." (VRBKA, Stanislav. Herecká osobnosť. Spomienky na Máriu Bancíkovú. In *Film a divadlo*, 1989, č. 8, s. 17)

J. Palárik: **Inkognito**, 11. 7. 1959
réžia Karol L. Zachar
Mária Bancíková (*Sokolová*), Zdena Gruberová (*Evička*)

J. Palárik: **Inkognito**, 11. 7. 1959
réžia Karol L. Zachar
Karol Machata (*Jelenský*), Mária Bancíková (*Sokolová*),
Zdena Gruberová (*Evička*)

Vo filme

Neporažená armáda, 1938
réžia Jan Bor
Mária Bancíková, Oľga Borodáčová Országhová, František Dibarbora

Drevená dedina, 1954
réžia Andrej Lettrich
Andrej Bagar, Mária Bancíková

Jerguš Lapin, 1960
réžia Jozef Medveď
Mária Bancíková

Jerguš Lapin, 1960
réžia Jozef Medveď
Hana Meličková, Mária Bancíková

Jerguš Lapin, 1960
réžia Jozef Medveď
Mária Bancíková

Okrem účinkovania v divadle a v rozhlase dostala Mária Bancíková niekoľko príležitostí aj v začínajúcom slovenskom filme. Vždy však išlo o stredne veľké alebo len epizódne postavy – režiséri jej prideľovali úlohy trpiteliek a utrápených žien z nedávnej minulosti či súčasnosti.

Muž, ktorý sa nevrátil, 1959
réžia Peter Solan
Mária Bancíková, Jaroslav Mareš

Predjarie, 1961
réžia Vladimír Bahna
Mária Bancíková, Zdena Gruberová

Zo zákulisia

Jozef Kovác, Mária Bancíková, František Zvarík, Beta Poničanová, štyridsiate roky 20. storočia

Mária Prechovská, Beta Poničanová, Mária Bancíková, Oľga Sýkorová v prvomájovom sprievode, päťdesiate roky 20. storočia

Mária Bancíková v karikatúre Karola L. Zachara

Mária Bancíková, Zdena Gruberová, Karol L. Zachar pri skúške inscenácie *Inkognito* (1959)

Zdena Gruberová, Karol L. Zachar, Mária Bancíková pri skúške inscenácie *Inkognito* (1959)

Mária Bancíková (perokresba Ley Mrázovej)

Anton Korenči, Ladislav Chudík, Ivan Mistrík, Elo Romančík pri hrobe Márie Bancíkovej v Slávičom údolí, 1973